

al XVII-lea s-au slujit de alfabetul chirilic și în viața publică (documente) (p. 189—190). Nici această afirmație nu corespunde întru totul realității; este necesar să fie corectată și aducem următoarele precizări. Este drept că în țara noastră, vreme îndelungată, slujba religioasă s-a oficiat în limba slavonă dar, încă din a II-a jumătate a sec. al XVI-lea prin activitatea lui Coresi au început să se tipărească în limba română cărți bisericești astfel că, paralel cu slujba religioasă în limba slavonă, a început să se introducă slujba în limba română. Aceasta a câștigat poziții în detrimentul slujbei în limba slavonă până ce o înlocuiește definitiv înainte de sec. al XIX-lea.

În ceea ce privește folosirea limbii slavone ca limbă de cancelarie, se poate afirma că în sec. al XVII-lea slavona este în declin, limba de cancelarie predominantă fiind cea română și că la sfârșitul sec. al XVII-lea era ca și eliminată. Alfabetul chirilic însă (nu limba slavă) s-a folosit la noi până în anul 1860 când, printr-un act cultural revoluționar — s-a introdus oficial alfabetul latin în scrierea limbii române¹.

Observațiile de mai sus nu diminuează valoarea incontestabilă a lucrării în ansamblu. Gramatica limbii slave vechi reprezintă o contribuție demnă de laudă. Bogăția materialului, informația autorului și caracterul sistematic și concis al expunerii fac din lucrarea lui J. Hamm o carte utilă pentru toți cei ce se ocupă de probleme de slavă veche și de gramatică comparată a limbilor slave.

LUCIA DJAMO

JOSIP HAMM, Staroslavenska čitanka, Školska knjiga, Zagreb, 1960, 160 p. + 20 ilustrații.

Pentru studiul limbii slave vechi, alături de gramatică, culegerile de texte pentru aplicații practice, pentru cunoașterea trăsăturilor generale sau particulare ale anumitor redacții sau monumente de limbă sînt de cel mai mare folos. Deoarece edițiile de monumente slave vechi sînt de mult epuizate iar în biblioteci se găsesc în număr limitat, în ultimii ani creșterea numărului de texte li s-a acordat o importanță din ce în ce mai mare².

Lucrarea pe care o prezentăm — creșterea numărului de texte însoțită de glosar și 20 reproduceri fotografice — începe cu unele îndrumări referitoare la studierea textelor.

Textele cuprinse între p. 7—90 sînt grupate în două categorii: A) texte slave bisericești și B) texte din redacțiile mai noi. În prima categorie sînt prezentate fragmente din: Codex Zographensis, Codex Marianus, Codex Assemanianus, Cartea lui Sava, Psaltirea sinaitică, Trebnicul sinaitic, Codicele lui Cloz, Sbornicul de la Suprasl și Foile Kieviene. Fragmentele din monumentele glagolitice sînt redactate atît în alfabetul original cît și în transcriere chirilică și uneori transliterate, altele chiar se adaugă textul din limba greacă. Merită să fie menționat faptul că pentru fiecare monument în parte se dau prețioase indicații referitoare la particularitățile de limbă.

B) Textele din redacțiile mai noi sînt grupate în trei categorii: a) străine, în care se cuprind fragmente din redacțiile: rusă, macedoneană, bulgară, cehă și slovenă; (relevăm faptul că autorul consideră redacția macedoneană diferită de cea bulgară și, probabil că în scopul evidențierii trăsăturilor prin care se deosebesc, prezintă paralel același text în redacția macedoneană și bulgară (p. 46—48).

b) croată și sîrbă în care prezintă fragmente din redacția sirbo-croată pe subtipuri precum și un text din cartea lui Iov (paralel după Septuaginta și după Vulgata) și

c) izvoare nebiblice în care sînt prezentate fragmente din scrierile laice ale redacției sirbo-croată. În acest capitol, spre deosebire de primul, nu se prezintă nici un fel de indicații lingvistice specifice monumentului sau redacției din care sînt extrase fragmentele.

Reține atenția faptul că textele sînt alese astfel încît să ilustreze cît mai bine trăsăturile specifice ale redacției sau monumentului respectiv.

În ceea ce privește glosarul, J. Hamm precizează că acele cuvinte care s-au păstrat în sirbo-croată fără deosebiri de formă sau sens (ca de pildă *žena, glava, selo*) ca și cele care se deosebesc doar prin prezența ierurilor finale (*bogъ, glasъ, kļuъ*) n-au fost inserate în glosar.

¹ Vezi D. MACREA, *Probleme de lingvistică română*, București, 1961, p. 73.

² Se poate spune că ne aflăm în fața unei efervescențe în acest domeniu. Față de numărul redus de creșterea numărului apărute într-un secol, în ultimii 15 ani înregistrăm numeroase culegeri din care cităm: A. VAILLANT, *Manuel du vieux slave*, t. II, textes et glossaire, Paris, 1948; ST. ROMANSKI, *Staroslavenski jezik u obliku* Sofia, 1949; RAD. ALEKSIC, *Čitanka staroslavenskoga jezika*, Belgrad, 1950; M. WEINGART — J. KURZ, *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslavenského*, Praga, 1949; ST. SŁOŃSKI, *Wybór tekstów starosłowiańskich (starobułgarskich)*, Warszawa, 1952, ed. II; M. JANAKIEV — ST. STOIANOV, *Staroslavenski jezik tekstove i rečnik*, Sofia, 1956, ed. II, 1960; I. D. NEGRESCU, *Limba slavă veche*, București, 1961.